

O. Pidgrushna, PhD Student
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Strategies of humor recreation in Ukrainian translation of the novel by Jerome K. Jerome "Three Men in a Boat (to say nothing of the dog)"

The article discusses strategies of humor recreation in four existing Ukrainian translation of the novel by Jerome K Jerome "Three Men in a Boat (to say nothing of the dog)". The problems arising during the process of recreation of the peculiarities of English humor in fiction are discussed. The ways, which translators choose for the transmission of humor in the different cultural environment are studied and analyzed.

Keywords: translation, humor, recreation, strategies, translatability.

УДК811.14'06'373.43(045)

О. В. Пічаччи, асп.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

**НЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ
НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ**

У статті розглянуто шляхи оновлення лексичного складу новогрецької мови, зокрема неологізми як засіб мовної інтелектуалізації, які полягають у використанні нової абстрактної лексики, калькуванні та перекладі або перифразі термінізованої лексики.

Ключові слова: корпус неологізмів, термін, словотвір, калькування, неологізація, інтелектуалізація.

Темпи розвитку суспільства безпосередньо впливають на стан мови кожної країни та окремої соціальної групи. Динамічні зміни, що відбуваються у всіх сферах життя людини, відображаються в мові, інноваційних процесах на всіх рівнях мови, в інтеграції функціональних стилів [Клименко 2008, 173]. Виникнення великої кількості абстрактних явищ, понять, дій та процесів, зумовлених екстралінгвістичними чинниками та внутрішньомовними процесами, включає механізм інтелектуалізації мови, тобто введення в загальний мовний обіг відповідних неологізмів, неосемантизмів, іншомовних слів, термінів та інших лексичних одиниць з абстрактними якостями. Цей процес засвідчили члени Празького лінгвістичного гуртка на початку ХХ сто-

річчя (1929 р.) [Клименко 2008, 151]. Спостереження та вивчення шляхів інтелектуалізації мови зумовило появу великої кількості досліджень у цьому напрямку таких науковців, як Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, Л.І. Шевченко, Я.В. Януш та інших. На прикладі новогрецької мови це явище досліджувала Н.Ф. Клименко порівняно з українською мовою. Аналізуючи наукові праці грецьких дослідників стосовно вивчення процесів інтелектуалізації новогрецької мови, можна припустити, що цей феномен вони теж розглядають у розрізі неології. Статтю присвячено неологізації як засобу інтелектуалізації новогрецької мови, що обумовлює її **актуальність** для подальшого та всебічного аналізу процесів та закономірностей оновлення лексичного складу грецької мови.

Н.Ф. Клименко визначає такі прояви інтелектуалізації мови: збільшення кількості назв абстрактних дій, процесів, станів, термінування та детермінування лексики, посилення словотворчих процесів [Клименко 2009, 100].

Метою статті є дослідження інноваційних процесів, що спричинюють інтелектуалізацію новогрецької мови. **Предметом** дослідження в межах цієї статті є процес оновлення лексичного складу новогрецької мови. **Об'єктом** виступають шляхи та способи інтелектуалізації грецької мови. **Наукова новизна** досліджуваної проблеми полягає у спробі вивчення та висвітлення закономірностей мовних змін, що сприяють оновленню лексики і, як наслідок, її інтелектуалізації на матеріалі грецької мови. **Фактичним матеріалом** дослідження правлять корпуси неологізмів (бюлетені наукових термінів та неологізмів 1–11) [Δελτία επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών, Τεύχη 1–11]. Укладачі неологічних словників, корпусів неологізмів та науковці дослідницьких неологічних грецьких центрів, зокрема Центру дослідження наукової термінології та неологізмів Атенської академії, приділяють особливу увагу упорядкуванню наукових термінів різних галузей знання (астрономії, медицини, економіки, хімії, ядерної енергетики, мовознавства та інших), іншомовних термінів, які, на думку науковців, підлягають заміщенню перекладеними грецькими відповідниками, наявними в обігу або утвореними за допомогою засобів грецького словотворення. Цю

тенденцію, що визначає спосіб організації мовного матеріалу, упорядники визначають у передмові до кожного нового бюлетеню [Γιοχάλας 1997, 2000; Χριστοφίδου 2009, 2012].

Новогрецькій мові останніх десятиріч ХХ ст. та початку ХХІ ст. притаманна велика кількість неологізмів-запозичень, які в більшості випадків є інтернаціоналізмами, та неосемантизмів, що ілюструють абстрактні явища, поняття, ознаки та інше. Наприклад: неадаптовані лексичні інновації: *spam, gadget, roaming, hacking, networking*, *in.* [Δελτίο 9-10]; відтворені грецькими літерами: *το κόνσεπτ, το πρότζεκτ, το κάστινγκ, το τσατ, το ντραφτ, τρέντι, λάιτ, in.* [Δελτίο 9-10]; призвичаєні до граматичної та фонологічної систем новогрецької мови: *το πουσάρισμα (η προώθηση), ο ακτιβισμός, μανιπ(ι)ουλάρω, τεστάρω* та інші [Δελτίο 9–10].

Композити-назви абстрактних дій, запозичені з англійської мови, грецькі термінологи фіксують у словниках з перекладеним або перифразують відповідником новогрецькою мовою, який рекомендовано до вживання. Наприклад: *brainstorming* – *ο καταγισμός ιδεών, broadsheet (εφημερίδα)* – *(η εφημερίδα) μεγάλου σχήματος, mainstream* – *το κυρίαρχο ρεύμα, cyberbullying* – *δικτυοπαρενόχληση, spyware* – *το κατασκοπευτικό λογισμικό, chatroom* – *ο χώρος δικτυοσυνομιλίας* [Δελτίο 9–11].

Фразові неологізми-запозичення, зазвичай з абстрактними ознаками, відтворюються новогрецькою мовою у формі композитів або фразових лексичних інновацій. Наприклад: *case study* – *η μελέτη περίπτωσης, environmental group* – *η περιβαλλοντική οργάνωση, exit poll* – *η μεταδημοσκοπήση, hot line* – *η γραμμή επείγοντων, promo tour* – *η περιοδεία προβολής, soft power* – *η ήπια ισχύς, internet banking* – *η δικτυοτραπεζική* ([Δελτίο 9–10].

Вивчаючи лексику, що її включено до бюлетенів Центру за окремими термінологічними ресстрами (з питань астронавтики, медицини, економіки, хімії, мікрофотографії, енергетики, ядерної енергетики, мовознавства тощо), можна засвідчити вагомий внесок упорядників до становлення грецького термінознавства та спроби донести до широкого кола мовців запозичену складну термінізовану лексику, наприклад *back drafting* – *η ανακυκλοφορία (αέρα), availability* – *η διαθεσιμότητα, collector* – *ο (ηλιακός)*

συλλέκτης, green power – η καθαρή ενέργεια, global warming – η πλανητική υπερθέρμανση та інші [Делтіо 11]. Внаслідок широкого використання лексичних одиниць мовцями у теперішньому часовому зрізі простежується втрата термінологічного навантаження деякими лексемами, тобто детермінування лексики. Наприклад, зафіксована в подвійному бюлетені Центру в тематичному реєстрі економічних термінів (який було опубліковано в 1990 році) лексема *το προϊόν* в значеннях: *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, αύξηση κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, βιομηχανικά / μεταποιητικά προϊόντα, υποκατάστατα προϊόντα* та інші [Делтіо 3–4], зазнавши широкого вжитку в публіцистичних, економічних, суспільно-політичних текстах, вже не сприймається мовцями як термінізована лексема: *βασικά προϊόντα, προϊόντα διατροφής, καταναλωτικά προϊόντα, αγορές γεωργικών προϊόντων* та інші [Делтіо 6].

У сучасній новогрецькій мові збільшується кількість композитів, утворених за допомогою кількох (більше двох) основ, наприклад: *η αεροτοπογράφηση, το ευρωμονόδρομος, το ευρωχρεόγραφο, η οικοτρομοκρατία, η τηλεοπτικοποίηση, η τηλεψηφοφορία, η φωτοχαρτογράφηση, η φωτοχημειοθεραπεία* та інші [Делтіо 11].

Словотвірно активними виступають афікси: *ανα-, αντι-, απο-, δια-, δυσ-, εν-, εκ-, ενδο-, επι-, μετα-, παρα-, про-, συν-, υπερ-, υπο-, -αρω,* інші, наприклад, *αναπρογραμματίζω, η αντιγήρανση, η αποχρέωση, διαγαλαξιακός, η δυσорθογραφία, η εμβιομηχανική, ενδοεταιρικός, μετέφηβος, το προδάσος, η υπερζήτηση, η υφαλμύριση* [Делтіа 9–11]. Але найбільш численні групи неологізмів утворюють афіксоїдні компоненти: *αερο-, ανοσ-, βιο-, βιντεο-, γεω-δικτυο-, εθνο-(εθνικό-), εμπορο-, ευρω-, ηλεκτρο-, ηχο-, ιστο-, κυβερνο-, μακρο-, μικρο-, μονο-, νανό-, οικο-, πολυ-, τηλε-, τρομο-, φιλ-, -θεραπεία, -φοβία, -βορος,* інші, наприклад *η ευρωανάπτυξη, μακροθρεπτικός, η μικροκλίμακα, η μονοθεραπεία, η παιγνιοθεραπεία ο φιλοευρωπαϊστής, ο τρομοπόλεμος, η τεχνοφοβία, κοστώβορος* та інші [Делтіа 9–11]. Таку продуктивність можна пояснити появою великої кількості комбінованих понять та реалій, що потребують відображення різного ступеню їхніх ознак, мотивованої виразності, негативного забарвлення тощо. Таким чином,

активуються механізми морфологічних, семантичних, синтаксичних змін, що посилюють словотвірні функції лексем. Так, афіксоїд *ανοσ-*, який утворено за допомогою префікса *α-* та основи *-νοσ-* на позначення певних характеристик та стану імунної системи людини, формує цілий ряд лексичних інновацій, наприклад *η ανοσολογία, η ανοσοδιέγερση, ανοσοκατασταλτικός, το ανοσοκύτταρο, η ανοσοανεπάρκεια* та інші [Δελτία 9–11]. Стрімкий технологічний розвиток та широке використання нанотехнологій зумовлюють появу достатньої кількості неологізмів з афіксоїдним компонентом *νανο-*, наприклад *η νανοδομή, η νανοεπιστήμη, ο νανοκινητήρας, ο νανοκόσμος, το νανοτρόφιμο, το νανοφάρμακο, νανοτεχνολογικός* [Δελτία 9–11].

Велика кількість неологізмів-комполітів утворена з афіксоїдним компонентом *-ποίηση*: *η θεαματοποίηση, η ιδεολογικοποίηση, η προσφυγοποίηση, η τεχνικοποίηση, η φτωχοποίηση*. Фіксуючи зазначені лексичні одиниці, укладачі корпусу наукових термінів та неологізмів (Δελτία 5–11) зазначають випадки зловживання у широкому використанні цього компонента [Χριστοφίδου 2012, 17], тому пропонують замінити його іншими афіксами: *-ευση, -ηση, -ιση, -ισμος, -υση, -υνση, -ωση*: *η γαλακτοποίηση – η γαλάκτωση, η ισχυροποίηση – η ενίσχυση, η ειρηνοποίηση – η ειρήνευση, η εκβιομηχανοποίηση – η εκβιομηχάνιση, η απανθρωποίηση – η απανθρώπιση, η υλοποίηση – η πραγματοποίηση* (з заміною кореневого компоненту), *η ομалоποίηση – η εξομάλυνση, η ηρωοποίηση – ο αφηρωισμός* (з використанням префікса) [Δελτία 7, 9–11]. Трапляються також випадки повної заміни лексеми: *η αποθρομβοποίηση – η ηχοκαταστολή, η καρτελοποίηση – η αποδελτίωση* [Δελτίο 7].

Відображення впливу процесів глобалізації та, як наслідок, інтернетизації сучасного життя на посилення інноваційних перетворень лексики відбувається за допомогою тлумачення термінів та нових (на час введення в обіг) понять. Зазвичай пояснення, англійською або грецькою мовою відповідно, подається в тексті статті у дужках. Наприклад:

Την άποψη ότι όλοι οι τηλεπικοινωνικοί οργανισμοί θα πρέπει να προσφέρουν υπηρεσίες 'παραγγελίας ταινιών' (video on demand) εκφράζει σε πρόσφατη μελέτη της η εταιρεία Onum. (ΕΘΝΟΣ, 26-5-07)

Ο τηλεθεατής θα έχει καλύτερη εμπειρία μέσω των προγραμμάτων Ζωντανής Τηλεόρασης (Live TV) και Βίντεο Κατ'επιλογήν (Video on demand – VOD), που θα εκπέμπουν σε κανονικό υψηλής ευκρίνειας format. (TO BHEMA Science, 12-3-06)

Τι είναι το Wi-Fi; Προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Wireless Fidelity (Ασύρματη Πιστότητα). Πρόκειται ουσιαστικά για ένα σύνολο προδιαγραφών για τη μετάδοση δεδομένων σε ασύρματο διαδίκτυο. (ΤΑ ΝΕΑ, 14-12-07)

Продовжуючи тему інтернетизації, треба виокремити особливу групу лексичних інновацій відповідного семантичного навантаження. Окрім простих однокоренових термінів на позначення дій, процесів та ознак (*διεπαφή – interface, σύνδεσμος – link, πύλη – portal, πάροχος – provider, περιαγωγή – roaming, εικονικός, -η, -ο – virtual, in.*) існує достатньо велика кількість неологізмів з компонентом "мережа", "інтернет": *δίκτυο-* (*δίκτυοτηλεφωνία, δίκτυοσύσκεψη, δίκτυομήνυμα, δίκτυοεπιχείρηση, δίκτυοκοινωνία, δίκτυοσυνομιλία, δίκτυοπαράβιαση та in.*), *κυβερνο-* (становить грецький відповідник основи словоскладання *cyber-*: *κυβερνοχώρος, κυβερνοέγκλημα, κυβερνοασφάλεια*), *ηλε-* (*ηλεκτρονικότητα, τηλεοικονομία, τηλεψηφοφορία*), *ιστο-* (перекладений відповідник англословного запозичення *web*: *ιστοσελίδα, ιστολογία*), *e-* (найбільш поширена за вживанням складова лексичних інновацій: *e-ευκαιρία, e-δήλωση, e-αγορά, e-κοινωνία*). А. Хрістофіду досліджує це явище та вказує на словотвірну спроможність префіксоїда *δίκτυο-*: *δίκτυοεκπομπή, δίκτυοπροστασία, δίκτυοσυναλλαγές, δίκτυοπαρενόχληση*. [Χριστοφίδου 2009, 462–466] Окрім утворення композитів, новогрецькій мові притаманні слова, утворені від *δίκτυο* за допомогою афіксів: *δικτύωση, δικτυακός, διαδίκτυο, διαδικτυακός, διαδικτύωση* [Χριστοφίδου 2009, 466–469].

Особливої уваги заслуговують новоутворення, зафіксовані у бюлетенях наукових термінів та неологізмів, що в англійській утворені телескопією, а в грецькій перекладено словосполученням, які є прямими кальками, наприклад *edutainment – εκπαιδευτική ψυχαγωγία* від (*edu*)*cation – εκπαίδευση* та *enter (tainment) – ψυχαγωγία, Europol – Ευρωπαϊκή Αστυνομία* від *euro – ευρω-*

та (*Inter*)*pol*, *Eurostat* – *Ευρωστατιστική* від *euro* – *ευρω-* та (*stat*)*istics* – *στατιστική*, *askillity* – *δυνατότητα και δεξιότητα* від *a(bil)ity skill* [Δελτία 9–10]. Це явище дуже поширене у рекламних та публіцистичних (частіше в назвах статей) текстах, наприклад "*Ασφα-λύσεις, Αίγαion, Ασφαλιστική*" *Ελευθεροτυπία* 6-4-2008, *Το Βήμα* 30-3-2008 від (*ασφα*)*λίσεις* та (*λύσεις*) [Κατσούδα, Κρητικού 2009, 440, 454–455].

Отже, у сучасній новогрецькій мові безперервно відбувається інтелектуалізація мови через оновлення її лексичного складу, запровадження нової абстрактної лексики, калькування і переклад запозичень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Κλιμενκο Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П.* Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. М. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий дім Бураго, 2008. – 336 с.
2. *Κλιμενκο Н. Ф.* Неологізми у різних стилях української та новогрецької мов / Н. Ф. Клименко // Українська елліністика. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 344–352.
3. *Κλιμενκο Н. Ф.* Термінування і детермінування в процесах інтелектуалізації сучасної української мови / Н. Ф. Клименко // *Studia Linguistica*: Збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 3. – С. 100–107.
4. *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Τεύχος 6 (Με ανατύπωση τω τεύχων 1-5) / Прол. Т. П. Γιοχάλας. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 1997. – 744 σ.
5. *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Τεύχος 7 / Прол. Т. П. Γιοχάλας. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 2000. – 244 σ.
6. *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Διπλό τεύχος 9–10 / Επμ. Α. Χριστοφίδου. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 2009. – 476 σ.
7. *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Τεύχος 11 / Επμ. Α. Χριστοφίδου. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 2012. – 290 σ.
8. *Κατσούδα Γ., Κρητικού Π.* Οπτικοί συμφυρμοί. / Γ. Κατσούδα, Π. Κρητικού // *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Διπλό τεύχος 9–10. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 2009. – Σ. 439–458.
9. *Χριστοφίδου Α.* Δίκτυο-. Μια γλωσσολογική πρόταση / Α. Χριστοφίδου // *Δελτίο επιστημονικής ορολογίας και νεολογισμών*: Διπλό τεύχος 9–10. – Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, 2009. – Σ. 461–476.

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

Е. В. Пичахчи, асп.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

Неологизмы как средство интеллектуализации новогреческого языка

В статье рассмотрены проблемы неологизации, пути обновления лексического состава новогреческого языка и освещены способы его интеллектуализации, которые заключаются в использовании новой абстрактной лексики, калькировании, переводе или перифразе терминологической лексики.

Ключевые слова: корпус неологизмов, термин, словообразование, калькирование, неологизация, интеллектуализация.

O. Pichakhchy, PhD Student
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Modern Greek neology as a source of language intellectual development

The article deals with the problem of lexical innovations, the ways of Modern Greek vocabulary updating and highlights the methods of intellectual development of the language, such as using the new abstract vocabulary, calquing, translating or paraphrasing the terminology lexicon.

Keywords: neologisms' corpus, term, word formation, calquing, neologization, intellectual development.

УДК' 81'255.4:161.2:811.111:811.112.2

Б. О. Плющ, асп.
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ДИСПАРИТЕТ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА НІМЕЦЬКОЮ МОВАМИ

Consider the people, not the things.
Anthony Pym

Стаття має на меті розгляд перекладацького диспаритету в перекладі української прози англійською та німецькою мовами з позицій нарративно-комплексного й соціологічного підходів, із акцентом на перекладачознавчому аспекті перекладу.

Ключові слова: перекладацький диспаритет, перекладач, непрямий переклад, перекладачознавство, відповідальність перекладача, нарративне фреймування, етика перекладача, телос, пакт перекладу.